

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1894. Leto XI.

Obseg: Kura dominikanka. — Prasičja razstava v Novem Mestu. — Sajenje cepljenk v vinograd. — Čebelno pravo v Avstriji. — Živinoreja na Kranjskem. — Obiranje, shranjevanje in pošiljanje sadja. — Razglasilo o uredbi živinskega ogleda na železniških postajah v vojvodini Kranjski. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Kura dominikanka.

Severnoameriška kura dominikanka, katero nam kaže podoba 66. je jako lepa, kukavičjekraguljevega perja ter ima veliko gospodarsko vrednost. Dominikanka pridno nese debela jajca, pa tudi pita se lahko. Meso je nežno in fino, prepreženo z mastjo in zelo okusno. Dominikanka tudi prav pridno leže. Piščeta so trdna, neobčutna in se lahko vzrede ter se hitro zgodé. Če se pravilno oskrbujejo in so tudi sicer razmere ugodne, upati je, da bodo 7 mesecev stare putike začele nesti. Kot zdrava, krepka kokoš dominikanka lahko brez nepravilnosti prestane zimo, skoraj nikdar ne dobi pike (nahoda), ter ji zado- stuje kratek zimski počitek. Mese- ca februarja te kure navadno že zopet pridno neso. Domini- kanke, križane z našim domačim plemenom, dajo v vsakem oziru izvrstno potomstvo.

Podoba 66.

Prasičja razstava v Novem Mestu.

Kako srečna je bila misel, v Novem Mestu prirediti razstavo prasičev, pokazal nam je prav očitno dan raz- stave. Na prav obsežnem in primerno urejenem prostoru pred vojašnico so bili do 8. ure zjutraj že vsi za razstavo

zgrajeni oddelki napolnjeni, tako da je primanjkovalo prostora za živali, katerih razstavniki niso priglasili pra- vočasno. Nekateri razstavniki so se morali zategadelj za- dovoljiti s prostorom zunaj ograj, drugi so pa v neka- terih oddelkih razstavili skupno. Občinstva je bilo pa tudi toliko, da se je nekaj časa vse trlo, če tudi je bil med pregrajami zaradi ložje dovožnje puščen 4 m širok prostor. Na tisoče ljudi si je ogledalo raz- stavo; mnogo jih je bilo med njimi, ki so iz daljnih strani Kranjske prišli pogledat razstavo. To nam je najboljši dokaz, da je bila razstava času primerna in potrebna. Obiskovalci so se na razstavljenih živalih lahko prepričali, kaj se da doseči s pravim plemenom in z dobro rejo. Ravno tako so se pa tudi lahko poučili, kje jim je iskati dobrih živali za plemo. Na lepih uspehih dobre reje so se vne- mali gospodarji in gospodinje za napredek, in ta poglobitni namen

razstave se je dosegel v popolni meri. Razstava je vsa- kemu prav očitno pokazala, da so mnogi gospodarji že precej daleč dospeli pri reji prasičev ter da se tudi pri nas na Kranjskem, kakor povsod v Avstriji, še najbolj priporoča angleško jorkširsko plemo za požlahtnjenje doma- čih prasičev. Jorkširski prasiči, bodisi čistokrvni ali mešani z domačim plemenom, so vzbujali splošno pozor- nost in občudovanje. Stokrat in stokrat se je čul med

obiskovalci glas: „To je pleme, tako pleme moramo tudi mi dobiti!“ Naravna posledica tega je bila, da se je kupilo že pri razstavi mnogo praseta za pleme. Razstavniki lepih živali so prišli na glas, ki jim bode zanaprej gotovo donasal najlepši sad pri prodaji plemenih prasičev.

Na razstavo se je prignalo vsega skupaj ravno 100 prasičev s 53 praseta in sicer v I. oddelek za plemene prasiče: 12 mrjascev, 17 plemenih svinj (med temi 7 s 53 praseta) 1 mrjašček in 14 mladih svinj v starosti do 10 mesecev, skupaj 44 glav; v II. oddelku za pitane prasiče je pa bilo razstavljenih 22 peršutnikov in 34 starih pitanih prasičev, skupaj 56 glav.

Izmed razstavnikov so pripeljali najlepše živali, ne da bi tekmovali za premije, zlasti: grof Barbo iz Rakovnika, kateri je razstavil v obeh oddelkih krasne živali velikega in srednjega jorkširskega plemena, skupaj 4 prasiče in 10 praseta; dalje kmetijska šola na Grmu, katera je razstavila tudi v obeh oddelkih 4 prav lepo rejene živali srednjega jorkširskega plemena; potem vitez Langer iz Bršljina, kateri je v I. oddelku razstavil prav lepo dvojico jorkširskega plemena, dalje Florijan Zorko iz Družinske Vasi (jorkširskega mrjasca in svinjo z 8 mladiči) in grof Margheri iz Otočec, kateri je razstavil 1 mrjasca in 2 peršutnika pisanega plemena „Poland-China“. Vsem tem razstavnikom so se priznale diplome za uspešno rejo. Razun teh razstavnikov se je pa odlikovalo še mnogo drugih, ki so tekmovali za denarne premije.

Presojevalni odbor je prav lahko razdelil določenih 20 premij ter jih je priznal za najlepše živali naslednjim gospodarjem, in sicer v I. oddelku premije po 20 kron: Jožefu Košaku iz Dol. Kronovega (za jorkširsko svinjo z 8 mladiči in 3 male svinjice), Amaliji Schiebel, grajščakinji v Breitenau (za 1 svinjo z 11 mladiči) in Ivanu Kristanu od Sv. Roka (za 2 jorkširska mrjasca in 2 svinjici); premije po 10 kron pa: Jakobu Košaku iz Družinske Vasi (za 1 svinjo z 8 mladiči), Franu Florijaniču iz Št. Petra (za eno brejo svinjo), And. Hodniku iz Dol. Kronovega (za 1 svinjo s 6 mladiči), Jožefu Pergarju iz Šmarjete (za 1 brejo svinjo in 2 svinjici), Šporarju iz Herinje Vasi (za 1 brejo svinjo), Jan. Smrekarju iz Radule (za 2 breji svinji in Ig. Pavlinu iz Mokronoga (za 1 jorkširskega mrjasca).

V drugem oddelku za pitane prasiče pa so prejeli premije po 20 kron: Jakob Pavčič v Novem Mestu (za 4 najbolj pitane prasiče turopoljce), Ivan Bajuk iz Metlike (za 1 pitane prasiča) in Jure Bajuk iz Božakovega (za 3 pitane prasiče); premije po 10 kron pa: Ivan Vukšinič iz Božakovega (za 1 pitane prasiča), Jože Kolenec v Novem Mestu (za 2 pitance jorkširske krvi), Miha Nagelj iz Smolene Vasi (za 1 pitanca), Fran Pezdirec iz Drašič (za 3 peršutnike), Jožef Košak iz Dol. Kronovega (za 1 pitane prasiča), Miha Vovk iz Gotne Vasi (za 1 pitanca) in Janez Turk iz Gotne Vasi (za 4 peršutnike). — Končno je omeniti tudi lepih prasičev (1 mrjasca in 1 svinje) jorkširskega plemena, katere je poslal pl. Lenk iz Rake na razstavo; žal, da so došli prepozno, tako da se presojevalni odbor ni mogel ozirati nanje.

Sajenje cepljenk v vinograd.

Na stalno mesto v vinograd sadimo le popolnoma zrasle cepljenke, pri katerih se cepič niti s silo ne da odločiti od podloge. Vinograd je prej treba dovolj globoko prekopati, in sicer 1 m ali vsaj 80 cm globoko. Pri

vsakem prekopavanju naj se zadnja kop samo prekoplje, prerahlja ter pusti v jarku. Tako je ves vinograd 1 m, oziroma 80 cm globoko zrahljan.

Ako prekopavamo po zimi, paziti moramo, da velike zmrznjene kepe ne ostanejo cele na dnu, temuč jih je treba razdrobiti kolikor le mogoče, kajti drugače dolgo ne razpadejo in korenine le težko prodirajo vanje. Rigolati se vedno začne na podnožju, naj bode lega kakeršna koli, ter se koplje proti vrhu, nikakor pa ne nasprotno, kakor se še vedno tu pa tam naleti na koga, da v nekoliko strmih legah začne zgoraj, češ, zemljo je treba metati navzgor, ker tako sama leze navzdol; ne premisli pa, koliko več ga ta trdovratnost stane.

Strme lege se poravnajo s tem, da se podzidajo. Koj v začetku na podnožju se napravi zid, katerega temelj mora biti prilično 1 m širok, kar pa se ravna po strmini. Visok se zid napravi po potrebi, nikakor pa ne previsok, ker se tak lože posuje in bi zgornja plast zemlje pri rigolanji prišla pregloboko, kar je pri saditvi velike važnosti, ker bi v tem slučaju korenine prišle le v mrtvo zemljo. Kadar je zid gotov, prekopava se dalje in v gotovi daljavi se napravi drug zid, kateremu temelj postavimo kar v zadnji jarek. Z napravo takih zidov se olajša voznja, delo, deževje ne napravlja toliko škode in, ker se kamenje bolj ogreje nego prst, oddaja svojo goroto od sebe, kar pospešuje zoritev grozdja, katero je vsled tega tudi sladkejšo.

Kadar se je zemlja ulegla in pride čas saditve, treba ju je poravnati in določiti poldansko črto, kar se doseže s tem, da se sredi vinograda navpično postavi raven kol in kamor opoldne pade senca tega kola, zaznamuje se z drugim kolom ter se preko obeh napne motvoz (špaga). Na koncih se ta vrsta obtakne in potem se odmeri na levo in na desno po 1·20 m vrsta od vrste. Pri nepravilnih vinogradih je vedno treba začeti na sredi ter se pomikati proti koncema, nikakor pa ne nasprotno. S tem, da se sadi na ta način, po poldanski črti, obseva solnce cel dan sleharno vrsto in trto. Povsod pa zopet ni mogoče držati se poldanske črte, kjer vremenski vplivi (burja itd.) zahtevajo drugačno ravnanje. Kjer so podzidi, je poldansko črto treba določiti pri vsakem posebe.

Ako sadimo vrsto od vrste 1·20 m oddaljeno, je obdelovanje lažje, trte bolje uspevajo ter grozdje in les bolje dozori, ker druga druge ne obsenčuje zelo. Posebno sedaj je treba ozir jemati na to, kajti na ameriške trte cepljene domače žlahtne poganjajo veliko močnejše nego prvotne. Pri taki razdalji je tudi mogoče okopavati s plugom, ako vinograd leži bolj v ravnini, kar izdatno zmanjša troške in pospeši delo. V vrsti se potem trta od trte sadi po 1 m, v bolj strmih legah pa tudi po 80 cm.

Kadar je vinograd popolnoma obtaknjen, torej sleharno mesto, kamor pride trta, zaznamovano s količkom, posade se na ta mesta cepljenke in sicer tako, da se z železnim kolom napravi široka in dovolj globoka ter nekoliko poševna jama, vtakne vanjo trta, zasuje z dobro rahlo zemljo, potem zatisne, ali, kar je veliko bolje, z lopato se napravi jama pri količku z navpično steno, in na to steno položi trta, na koreninice se nameče rahle zemlje, pri čemer se trta nekoliko potresa, da se vsi prazni prostori napolnijo s prstjo, potem se pohodi (pritisne) z ного in popolnoma zasuje. Tako delo je priložljivo in gre hitro od rok.

Predno se cepljenka ali bilfa (enoleten okoreninjen potaknjenec) vsadi, odstraniti je treba gornje korenine popolnoma, spodnje glavne pa skrajšati na dlan širokosti;

poganjke je treba obrezati na eno oko in jih popolnoma pokriti z rahlo zemljo ali s peskom. Ta kupček prodere poganjek pozneje sam in ni treba odkrivati; le v slučaju, ako je zemlja ilovna in se je vsled dežja napravila trda skorja, treba jo je odstraniti in nadomestiti z drugo ali pa le razbrskati. Paziti pa je pri tem treba, da se oko ne pokvari. Popolnoma napačno in slabo je puščati les nad zemljo, kjer je pristopen vsem zunanjim vremenskim uplivom, kar trto izdno ovira v rasti. G.

Čebelno pravo v Avstriji.

(Po dr. Pavla Aleša Becka: Bienenzucht in Oesterreich)

Da se avstrijska postavodaja jako malo ozira na potrebe in zahteve umnega čebelarstva, občutil je že marsikateri čebelar, posebno po onih deželah in krajih, kjer so si veliki čebelarji bližnji sosedje. Ta pomankljivost postavnega varstva je pa razumljiva, ako pomislimo, v koliko se je čebelarstvo povzdignilo v zadnjih desetletjih na podlogi naravoznanjskih odkritij in praktičnih pridobitev. Vender pa imamo glede čebelarstva nekatere postavne določbe, ki so ohranile do današnjega dne svojo veljavo. Namen teh črtic je torej, seznaniti kranjske čebelarje s temi določbami, da se v bodoče lahko izognejo nepotrebnim prepriam in tožbam.

Da bode pa razvoj in pomen teh pravnih odlomkov bolj umljiv, hočem ob kratkem obrisati njegovo zgodovino, posebno od vladanja preslavne cesarice Marije Terezije.

Poraba čebele in njenih zakladov je tako stara, kakor človeški rod. Torej je že v pradavnih časih bilo treba postavnih določil glede reje čebel in glede pridelovanja medu in voska. Taka določila zasledimo že v rimskem pravu, istotako v srednjem veku v nemški in drugih državah. V Avstriji se že v 17. stoletju nahajajo nekatere določbe glede čebelarstva, vender je še le Marija Terezija leta 1775. izdala čebelarsko postavo za Avstrijsko in Moravsko.

Dotični patent začenja: „Korist čebelarstva, po katerem marsikater podložnik lahko najde najgotovješi vir za davek, vzpodbudila je našo materino skrb. Sklenili smo temu važnemu pridelku nakloniti posebno pazljivost in podporo in ga polagoma razširiti v naših kronovinah. Zato hočemo na eni strani priskrbeti potrebno pomoč, na drugi strani pa vse odstraniti, kar ovira to panogo kmetijstva.“

In v resnici je skrbna vladarica vestno spolnila svojo obljubo. Ustanovila se je čebelarska šola na Dunaji, kjer je poučeval naš rojak Janša. Pa tudi sicer so se vse odredbe glede čebelarstva natančno spolnjevale. Čebelarstvo je bilo oproščeno vsakega davka za večne čase. Vsakemu je bilo dovoljeno pečati se ž njim v kateršnikoli meri; uradnikom in grajščakom je bilo zapovedano pri vsaki priliki podpirati začetnike v čebelarstvu. Za tiste čebelarje, ki so svoje čebele vozili v ajdovo pašo, so bile posebne odredbe za Kranjsko in za Koroško.

Omenjena postava je posebno ostro prepovedovala čebele roparice moriti ali sploh čebelarju narediti kako škodo na čebelah. Tatvina čebel se je smatrala za hudo delstvo in čebelnemu tatu je bila zažugana smrtna kazen.

Te pospeševalne odredbe skrbne cesarice bi bile morale popolnoma zadoščati tedanjim razmeram in čebeloreja bi se bila morala krepko razvijati, da je niso zadrževale druge nepremagljive ovire, ki so se med prostim

ljudstvom večinoma ohranile še do današnjega dne, posebno na Kranjskem. Take ovire so bile in so še prazne vere in vraže in pa popolno nepoznanje umnega čebelarstva.

Iz tega vzroka je cesar Jožef II. opustil čebelarske šole in je skušal z denarnimi podporami vzbuditi večje veselje do čebelarstva. Tudi deželna oblastva so se mnogokrat opozorila, naj vsodbujajo kmetovalce, da bi se poprijeli čebelarstva, posebno se jim je priporočalo, da naj vplivajo na to, da bi se sadile rastline, ki pospešujejo čebelarstvo. Pa tudi na praktično postopanje je vlada skušala vplivati s tem, da je leta 1803. opozorila vse čebelarje in prekupovalce čebel na nespametno žveplanje.

Kmalu za tem je pa vlada popolnoma umolknila in preteklo je čez 25 let, da se ni nobena postava več zmenila za čebelarstvo. Tem bolj je pa čebelarstvo napredovalo samo. Po iznajdbi panjev s premakljivim satovjem se je odprl pogled v notranje življe čebel. Iznajdbe in odkritja so se sedaj hitro vrstila drugo za drugim in v malo letih je čebelarstvo dospelo do vrhunca.

(Dalje prihodnjič.)

Živinoreja na Kranjskem

po popisu z dne 31. decembra 1890. l. ¹⁾

Gostost (t. j. množina na enoti tal) domače živine na Kranjskem je srednje slaba, kajti na 100 ha vseh tal pride le 28 na velike živali preračunjenih domačih živali ²⁾; na 100 ha kmetijsko rabljene zemlje pa jih pride 52.6, dočim je povprečno število v vseh v državnem zboru zastopanih deželah 38.9 in 59.9 velikih živali na 100 ha vseh ter kmetijsko rabljenih tal. V tem oziru zavzema Kranjsko dvanajsto, oziroma enajsto mesto. Večja pa je gostost živine v primeri s prebivalstvom; na 100 prebivalcev pride namreč 53.56 velikih živali, v vsi državi pa le 46.13. To primerjeno število velikih živali je na Kranjskem od leta 1880. raslo enako kakor v državi, in sicer se je povečalo za 1.6%. K temu so najbrž največ pripomogle dobre letine za krmo v letih 1889. in 1890. s 3,519.530 q in s 3,764.030 q sena.

Z ozirom na razmerje posameznih vrst domačih živali služijo naj naslednji podatki.

Konjereja ni posebno razširjena, kajti na 1000 goved pridejo samo 104 konji, dočim jih povprečno v državi pride 179. V tem oziru je Kranjska enajsta dežela. Enako je razmerje v primeri s prebivalci; na 100 ljudi pridejo 4.76 konj. Vender se je število konj od leta 1880. pomnožilo za 81%, od leta 1869. do leta 1880. pa za 11.1%. Naraščaj je torej na Kranjskem večji kakor povprečno v državi, kjer znaša le 5.8%, ter je posebno pomemben, ker je dosleden.

Izmed 100 ljudi imata konje 2.41, in vsak posestnik konj ima povprečno 1.97 konja.

Pri konjereji je veselo znamenje to, da so se breje plemenske kobile in pa kobile z žrebeti pomnožile za 51%, mladi konji, stari čez 1 leto, za 58.2% in žrebeta pod 1 letom za 9.1% ³⁾. To pač kaže, da ljudje stremijo za napredkom v konjereji. Toda tudi drugih

¹⁾ Po knjigi: Verhältnisse der Viehhaltung und Viehzucht in Oesterreich. Nach den Ergebnissen der Volks- und Viehzählung vom 31. December 1890. von F. Zoepf. Wien. 1894.

²⁾ Konji in drugi kopitarji ter goveda štejejo za po eno „veliko žival“, ovac, koz in prasičev pa je vzeti po 10 za eno „veliko žival“.

³⁾ Pač se je število žrebcev zmanjšalo za 3.9%, toda to ni posebnega pomena.

kobil je število narastlo za 10·3 %, dočim se je število skopljencev zmanjšalo za 2·1 %; število vseh delavnih konj se je pomnožilo za 3·2 %.

Reja drugih kopitarjev, oslov, mul in mezgov, ni nikakega pomena, ker pride le 1·3 na 1000 goved; zato tudi njih pomnožitev za 25 % ne sme presenečiti, kajti od 156 iz l. 1880. so se do l. 1890. namnožili na 195.

Število goved je srednje; na 100 ha vse površine pride 23·9 živali, na 100 ha kmetijsko rabljenih tal pa 44·8; povprečno število v državi je 30·5 ter 46·9 živali na 100 ha vse ter kmetijsko rabljene zemlje. Kranjska je v vrsti dežel, zastopanih v državnem zboru, dvanajsta in osma, oziroma sedma. Število goved, katerih je med živalmi (preračunjenimi na velike živali) 85·1 %, se je od leta 1880. naprej pomnožilo za 1·1 %, za več kakor povprečno v državi, kjer se je pomnožilo le za 0·7 %. V primeri s pomnoženjem od leta 1969. pa do leta 1880., ko je prirastek znašal 18·8 %, je sedanja pomnožitev neznatna. Znamenito pa je to, ker ima 11·51 % prebivalcev goveda in na vsakega posestnika goved pridejo 3·96 živali, torej enako kakor povprečno v državi. Tudi ima nad 64·42 % posestnikov več nego 3 ter do 10 goved.

Od 100 posestnikov živine jih je 86·94 tudi zemljiških posestnikov ter jih je 89·16 kmetovalcev.

Od posameznih za živinorejo važnih skupin so se mlade živali pod 1 letom zelo pomnožile, in sicer za 35·5 %, vse telice pa za 0·9 %, dočim se je število bikov zmanjšalo za 13 %, število krav pa za 2 %. Izredna pomnožitev mlade živine bi se le tedaj mogla smatrati kot teženje po napredku, če bi bilo dokazano, da je večje število namenjene za pleme. Vsled pomanjšanja števila bikov na 17 na 1000 govejih živali (proti 31 povprečno v državi) je Kranjsko četrta dežela od zadej ter je tudi število plemenih krav, kar jih več pride na 1 bika, večje za 22, telic pa za 2, kakor povprečno v državi (15 krav, 2 telici). Če tudi to razmerje v obče ni neugodno, je vender treba pomisliti, da je gotovo precej takih bikov, ki niso popolnoma sposobni za pleme ter je vsled tega razmerje lahko neugodnejše.

Tudi pomanjšanje števila krav ni brez pomena, kajti Kranjsko ima sploh malo krav, namreč med 1000 govedmi le 372, dočim jih je povprečno v državi 492. Tudi je število brejih telic, 42, in nebrehjih, 88 od 1000 goved, pod povprečnim številom v državi, 50, oziroma 98 ‰.

Tudi če breje telice in krave seštejemo, pride jih na 1000 goved samo 414 v primeri 542 v državi.

Telice — vse skupaj — katerih je med 1000 govedmi 130, so tudi pod povprečnim številom v državi (148 ‰). Isto je s teleti pod 1 letom; vzlic temu, da so se tako pomnožila, pride jih na 1000 goved 119, povprečno v državi pa 145. Tudi manj nego leto stara teleta ter telce, ki niso še breje, skupaj ostanejo pod povprečnim številom v državi; onih je namreč 207 ‰, teh pa 243.

Vse govedoreje tičoč se razmere kažejo, da ta panoga živinoreje nazaduje in da bo resno treba misliti na to zadevo.

Volov je jako mnogo; na 1000 goved jih pride 362, povprečno v državi pa samo 181. Od leta 1880. se jim je število zmanjšalo za 3 %, povprečno v državi za 12·6 %; število mladih volov se je zmanjšalo za 12·3 %, vprežni voli pa so se pomnožili za 1·8 %.

Reja ovac je na Kranjskem majhne važnosti; na 1000 goved pride 235 ovac, povprečno v državi 368. Na 100 ha rodne zemlje pride 5·62 ovac, na 100 prebivalcev

10·71, dočim jih v državi povprečno pride 13·34 na 100 prebivalcev.

Od 100 prebivalcev se jih z ovčjo rejo peča samo 1·39 ter pride na enega gospodarja povprečno 7·72 ovac. 46·09 % posestnikov ovac ima 1—5 živali, 53·16 % več nego 5 pa do 50 živali.

91·41 % posestnikov ovac je tudi zemljiških posestnikov, 94·02 % kmetovalcev.

Število ovac se je od leta 1880 zmanjšalo za 20·8 %, od leta 1869. do leta 1880. pa za 21·8 %.

Večjega pomena je ovčja reja le v radavliškem okraju, kjer na 1000 goved pride 723 ovac, in pa v postojnskem, kjer jih pride 496. Namen ovčjereje označuje ugodno število plemenih ovac, katerih je od 1000 živali 724 proti 680 povprečno v državi. Nasprotno pa je število mladih ovac, katerih je od 1000 živali 269, pod povprečnim številom v državi (340). Primeroma največ plemenih ovac ima Postojna, 899 ‰, in Črnomelj, 857 ‰. Kamnik ima največ mladih ovac, 576 na 1000 mater. Izredno visoko število mladih ovac v Ljubljani — 2750 na 1000 mater — provzročajo pač le tržne in konsumne razmere

Koz je na Kranjskem malo; na 1000 goved jih pride le 37, povprečno v državi 120, tako da je naša dežela med drugimi peta od zadej. Od leta 1880. naprej se je število koz zmanjšalo za 46·2 %, od leta 1869. do leta 1880. pa samo za 5·5 %. Najbolj je število koz nazadovalo v krškem okraju, in sicer za 78·4 %, potem v logaškem za 72·5 %, v ljubljanskem okoliškem za 70·6 %. V Ljubljani in v Postojni se je število koz pomnožilo za 155·6, oziroma za 10·6 %. Na 100 prebivalcev pride 1·59 koza ter se z kozjo rejo sploh peča le 0·54 % ljudi. Od 100 posestnikov koz je 80·94 kmetovalcev, 70·64 zemljiških posestnikov. 58·26 % ima 1 do 2 kozi, 41·74 % več nego dve, tako da povprečno pridejo na enega posestnika koz 3·1 živali v primeri 1·94 v državi.

Prasičja reja je na Kranjskem srednje obširna; na 1000 goved pride 418 prasičev, na 100 prebivalcev 19·04, povprečno v državi pa 410 na 1000 goved in 14·86 na 100 prebivalcev. Primerno obširnejša je prasičja reja v krškem okraju, kjer pride na 1000 goved 945 prasičev, v črnomaljskem okraju 534, v novomeškem 528. Povprečno prideta na enega posestnika 2·46 prasiča (povprečno v državi 2·63), 93·44 % posestnikov ima 1 do 5 živali. Od 100 posestnikov prasičev jih je 90·19 zemljiških posestnikov, 89·91 jih je kmetovalcev. Na Kranjskem se je število prasičev pomnožilo za 29·8 %, v državi sploh za 30·4 %. Vzlic temu je dežela z ozirom na pomnožitev prasičev še le 10 med drugimi deželami. Ker je število prasičev že od leta 1869. pa do leta 1880. narastlo za 15·4 %, upati je, da bo prasičja reja napredovala dosledno. Ako si število prascev mislimo kot merodajno, je Kranjsko predzadnja dežela v državi, kajti na 1000 vseh prasičev pride le 78 prascev, dočim jih povprečno v državi pride 174. Bolj ugodno pa je število svinj, katerih pride na 1000 vseh prasičev 504, v primeri s 410 povprečno v državi, ako med plemenimi svinjami ni preveč pitanih svinj, kajti oboje so štete skupaj.

Obiranje, shranjevanje in pošiljanje sadja.

Ako nočeš pri sadji imeti škode, tedaj je moraš obrati ob pravem času.

Zgodnja jabolka in hruške ne smejo popolnoma dozoreti na drevju, ker take gnijo rade in dobe slab okus. Oberi jih torej 8 do 10 dni, predno dozore.

To velja tudi o jesenskem sadji. Zor mu izpoznaš najboljše na peškah, ki začno rjaveti, oziroma črneti.

Zimsko sadje naj pa dozori popolnoma na drevju, predno ga potrgaš.

Obiraj previdno, da se ne poškoduje sadje, pa če je le mogoče, ob suhem vremenu, in sicer takrat, kadar je drevo že suho.

Zgodnje in jesensko sadje naj dozoreva v kakem zaprtem temnem kraju. Zimsko sadje prezračiti kakih 14 dni poprej na kakšnem zračnem prostoru, predno je spraviš v klet ali v kako drugo zimsko shrambo.

Zimska shramba ne bodi pregorka niti presvetla, da sadje ne uvene. Ne nasipaj ga pregosto, zlasti ne finih vrst, ker tako shranjeno sadje gnije kaj rado. Večkrat ga preberi in odstrani precej vse le količkaj nagnile plode.

Posebno fino sadje, na pr. hruške, zloži na lataste lese, in sicer tako, da se ne dotika plod ploda, in položi jih na muhe. Pravi okus ima le zrelo sadje, zato uživaj le tako. Dva dneva naredita, posebno pri hruškah, velik razloček v okusu. Zanesljivo znamenje, da je hruška zrela, je, ako se ti njeno meso pri peclji uže uda, če nekoliko pritisneš s prstom. Če je na tem mestu še trdo meso, kaže to, da hruška ni še zrela.

Kadar pošiljaš fino sveže sadje, zavij vsak plod posebe v mehak papir in zloži sadje v zaboj ali košarno tako, da se ne more med vožnjo pregibati. Pri velikih množinah je dobro med sadje v zaboje vlagati suhega žaganja, drobne otave, rezanice ali pa plev, pšeničnih ali rženih.

Razglasilo

o uredbi živinskega ogleda na železniških postajah v vojvodini Kranjski.

Na podstavi § 10. zakona z dne 29. februarja 1880. l., drž. zak. št. 35, in izvršitvenega ukaza z dne 12. aprila 1880. l., drž. zak. št. 36. o odvratanji in zatiranju kužnih bolezni pri živini se ukazuje takó;

1.) Prevozi prežvekovalne živine in prasičev, brez ozira na to, koliko glav jih je, se smejo dotle, dokler se ne ukrene kaj drugega, v nalaganje in odlaganje prejemati samo na tistih železniških postajah, katere imajo za njih vlaganje primerne priprave in so po določitih tega razglasila od c. kr. deželne vlade v to pooblašcene.

2.) Kot nalagalne in odlagalne postaje

- a) s pravilno vsakdanjo ogledno službo med dnevnimi in uradnimi urami so določene postaje Ljubljana, južna železnica, in Ljubljana, državna železnica; dalje postaja Ljubljana, dolenjska železnica;
- b) s samo slučajnim začasnim ogledom postaje Postojina, Logatec in Litija, c. kr. priv. južne železnice; Škofja Loka, Kranj in Lesce-Bled, Rudolfove železnice; Kočevje in Rodolfovo, dolenskih železnice; naposled Kamnik, kamniške železnice.

Vrhu tega je dopustno, živinske prevoze nalagati tudi na drugih takih postajah, ki imajo za vlaganje potrebne mehanske priprave, kadar more z dovolitvijo okrajnega glavarstva uradni živinozdravnik izvršiti pravilni ogled, kar velja zlasti za tiste železniške postaje, ki leže najbliže krajev, kjer so bili živinski semnji.

3.) Da se more živina brez zamude ogledati, morajo pošiljatelji skrbeti za to, da se prihod njih živine v vlagalni ali v končni postaji oglednemu organu pravočasno naznani. Organi, katerim je izročen živinski ogled, in njih namestniki, so pa dolžni, svoj utemeljeni vsako-

časni zadržek, vsled katerega ne moreje izvršiti živinskega ogleda, med seboj v znanji imeti, ter o tem dotične železniške postajne urade pravočasno obvestiti.

Ogledni organi so pristojni c. kr. okrajni živinozdravniki z izjemo južnega kolodvora v Ljubljani, kjer živinski ogled izvršujejo, kakor doslej mestni živinozdravniški organi.

4.) Brez poprejšnjega ogleda praviloma ni dopuščeno nalagati in odlagati prežvekovalne živine in prasičev.

Izjemoma se smejo na kolodvorskih postajah, katere niso določene kot stalne ali začasne živinske nalagalne in odlagalne postaje, posamezne živali, toda ne več kakor šest glav goveje živine in deset glav drobnice na en dan tudi brez poprejšnjega ogleda tedaj naložiti ali odložiti, kadar je prevoz določen za kakšno kranjsko železniško postajo.

5.) V stučajih, navedenih pod 2 b), mora stranka živinozdravniku takrat plačati pravilne potne pristojbine, kadar bi se ne pokrile z oglednimi pristojbinami.

Ogledne pristojbine v slučajih, navedenih pod 2 a), in v slučajih predstojčega odstavka znašajo:

- a) za govejo živino od glave po 10 kr.
- b) za drobnico od glave po 3 kr.

Žrebeta, teleta, jagnjeta, kozlički in prasički, ki še sesajo, so prosti ogledne pristojbine, kadar se nalagajo ali odlagajo s svojimi materami.

Ogledne pristojbine se pobirajo po obstoječem načinu.

Ako je kolodvor oddaljen od stanovišča oglednega organa, sme se obstoječa postajna dovoljna odredbina do kolodvora in od kolodvora zaračunati takrat, kadar ogledne pristojbine skupaj ne presejajo zneska 2 gld.

6.) Prevozi goveje živine in prasičev, kateri se uvažajo iz drugih v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel, iz dežel ogerske krone, iz Bosne in Hercegovine ali iz inozemstva v vojvodino Kranjsko, se brez poprejšnjega živinozdravniškega ogleda ne smejo odložiti.

7.) V živinskem prometu v deželi Kranjski se pri odlaganju ogled takrat ne izvrši, kadar je živino že pri nalaganju ogledal živinozdravnik.

Prevozi, kateri se vlagajo na takšnih postajah, na katerih živinozdravniški ogledni organ ni mogel ogleda izvršiti in kateri se pošiljajo na takšne postaje, na katerih se vrši živinozdravniški ogled, se morajo ogledati pri odlaganju.*)

8.) Prežvekovalno živino in prasiče brez razločka njih števila, kateri so namenjeni na železniške postaje zunaj dežele Kranjske — in v prometu v nemško državo tudi kopitarje (konje, mezge in osle) — mora v nalagalni postaji ogledati živinozdravnik.

9.) Ob razsajajočih živinskih kugah se sme tudi v prometu v deželi Kranjski ukazati ogled prežvekovalne živine in prasičev brez razločka na njih število pri vlaganju kakor tudi pri odlaganju.

10.) Živina, katera pride na železniške postaje za nalaganje ali odlaganje, mora imeti s seboj predpisane živinske potne liste. Kadar živina nima živinskega potnega lista ali kadar je potni list nedostatan ali napačno izdan, tedaj ta okolnost izključi živino (pošiljatev), da se ne sme takoj vzprejeti za prevažanje, oziroma da se ne sme odgnati iz občine dotične železniške postaje, dokler ta zadržek ni odpravljen.

*) Ta določitev posebno olajša promet z Ljubljano, kajti kdor prasiče pošlje v Ljubljano, mu na takih postajah, kjer ni živinozdravnika, ni treba tega klicati od daleč, ker zadostuje ogled pri odlaganju, t. j. v Ljubljani.

11.) Kadar se pri ogledu prežvekovalne živine ali prasičev, in v prometu z nemško državo tudi kopitarjev dožene, da je živina obolela za kužno boleznijo, ali da je kužne bolezni sumniva, tedaj se dotični prevoz ne sme vzprejeti v vlaganje.

Ta izključitev od vlaganja se razteza tudi na živinske prevoze istih ali drugih lastnikov, kateri so z okuženo ali okuženja sumnivo živino med gnanjem do vlagalne postaje ali od vlagalnega prostora prišli v dotiko in na katere se more kužnina prenesti.

Kadar se je dognala kužna bolezen ali nje sumnja, tedaj je na vsak način izprositi posredovanja dotičnega občinskega oblastva; zato je živinski prevoz od nadaljnega prometa izključiti ter to političnemu okrajnemu oblastvu naznaniti.

12.) V ostalem je pri živinskem prometu po železnicah v §§ 8. in 10. zgoraj navedenega zakona in izvršitvenega ukaza obsežene predpise pod izogibom v §§. 44. do 46. zakona z dne 24. maja 1892. leta, drž. zak. št. 51., zapretenih kazni najnatančneje izpolnjevati.

13.) Ta ukazila in določila stopijo

dne 15. oktobra 1894. l.

v veljavnost.

C. kr. deželna vlada v Ljubljani,

dne 28. septembra 1894.

Razne reči.

— Čiščenje petrolejevih sodov. Očiščeni petrolejevi sodi so porabni za marsikaj drugega. Ker so izvrstno izdelani, se čiščenje petrolejevih sodov toliko bolj priporoča. Čistijo se pa na ta le način: Petrolejevim sodom je odzvati gornje dno ter jih za tem napolniti do vrha z vodo, kateri je primešati na vsak sod po 5 kg dobro gašenega apna. Potem je pustiti sode tako napolnjene 8 dni. Odvzeta dna moramo vložiti v primerno velike posode, ki so istotako napolnjene z apnenim beležem. Med tem časom izvleče apno vse petrolejeve snovi, nahajajoče se v sodu, ter se z njimi zveže ali spoji. Čez osem dni je apneni belež treba odliti in sode napolniti s čisto vodo; ter jo pustiti po 14 dni v njih, da se popolnoma izčistijo. Na ta način se petrolejevi sodi prav dobro popravijo, tako da jih lahko rabimo celo za kisló zelje, ki se sicer prav rado navzame tujega okusa, kakor je znano. Z večkratnim čiščenjem z apnenim beležem postanejo petrolejevi sodi porabni tudi za špirit.

— Ne kvarimo krav s slabo molžo. Slaba molža škoduje kravam. Krave dajejo čim dalje manj mleka, ako jih slabo molzemo, zlasti pa še, če jim vimena ne izmolzemo do čistega. S slabo molžo pa tudi manj in dosti slabšega mleka namolzemo. Mnogim je molža sitna ter jo skušajo opraviti kakor hitro mogoče, posebno če je pomlešti večje število krav. V tem oziru so posli malo vestni in jim je gospodarjev prid deveta briga. Zaradi tega je treba, da gospodarji, oziroma gospodinje nadzorujejo molžo ter se same prepričajo, so li krave popolnoma izmolzene ali ne. Če bi gospodinje strogo na to gledale, namolzlo bi se veliko več mleka, in krave bi nam ostale dobre molzнице.

— Gnojilna vrednost različnega pepela. Najboljši pepel za gnojenje deteljšč, njiv in vinogradov je neizlužen lesni pepel, ker je bogat na redilnih snoveh (6—10 % kalija in 2—5 % fosforove kisline). Pepel od listnatega drevja je več vreden nego pepel od jelovega lesa, in še posebno dober za gnojenje je pepel, dobljen od sežganih vej, pokrčev in grmovja. Če je neizlužen pepel dober kup, je njegova poraba

za gnojenje zelo koristna; lahko ga pa tudi v tem slučaju z najboljšim uspehom primešavamo mešanču, kjer pomaga, da se pomešani odpadki hitreje in ugodneje razkrajajo. Posebno izvrsten gnoj je pepel tudi za vinograde. Z vodo izlužen pepel ima manjšo gnojilno vrednost; v milarnicah izluženi pepel pa je le še za mešanec dober. Zelo majhno vrednost za gnojenje ima pepel rujavega in črnega premoga, ker ima le neznatno množino redilnih snovi v sebi; najbolje porabimo še takšen pepel, če ga speljemo na težke zemlje, da jih rahlja, ali pa, če ga pomešamo z mešancem, da vpiva raztopljene in ubežljive redilne snovi.

— Kdaj je krave mlesti. Skušnje nas učé, da ni vse eno, kdaj se krave molzejo. Najbolj se priporoča molža pred pokladanjem krme. V tem času so krave najbolj spočite in želodec je prebavil in prekuhal vso prej povžito krmo, iz katere se izdeluje mleko. Pred krmljenjem se torej največ namolze in krave stojé mirno, kar olajšuje molžo. Med pokladanjem mlesti se pa nikakor ne priporoča, ker so krave pri molži nemirne. Kakor ima človek rad mir pri jedi, ravno tako ga potrebuje tudi živina. Zaradi tega se med krmljenjem zmeraj manj mleka namolze. Še posebno neprimerna je pa molža po krmljenju.

— Kako je s špehom treba ravnati, da ne postane žaltav. Okajeni kos špeha, ktere ga hočemo spraviti, izplakujemo toliko časa v vodi, dokler popolnoma ne izgine sol, ki se ni še raztopila; potem špeh obesimo tako, da bo visel prosto v suhem prostoru. Tak špeh se bode v 8 dneh potrdil in bode kristalizoval. Nikar pa ne ovijajmo špeha s popirjem, kajti popir zabranjuje vlažnost ter ovira kristalizovanje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 153. Kakšen aparat bi bil najboljši za precejanje (filtriranje) sladkega žganja (likerja), da bi se dobro očistilo in bi ne izgubilo preveč duha. (A. P. v P.)

Odgovor: Vsi precejalniki (filtrirni aparati), in tu pridejo v poštev edino le tisti, ki precejajo z ogljem, vzamejo veliko duha, kar je treba uvaževati pri likerjih, katerih glavni obstojni deli so aromatiške snovi, ki dajo likerju posebni duh. Iz tega vzroka se likerji običajno ne precejajo, ampak puste se, da se očistijo sami, ali se pa umetno očistijo. Navadno sveže napravljen liker, zlasti če ni zelo močan, ni čist, in trajalo bi predolgo, čakati na očiščenje; zato ga čistijo umetno. Za finejše likerje se v ta namen rabi žolica (želatina), ki mora biti čista in brez vsakega duha. Na 1 hl se vzame 25 gr žolice, ki se raztopi v $\frac{1}{2}$ l mlačne vode. Ta zmes se potem ob vednem mešanju vlije v liker ter se čaka, da se ta čez nekaj dni očisti, potem se pa pretoči. Za čiščenje manj finega likerja se pa rabi kristalizovan galun, katerega se za 1 hl likerja vzame 12 gr ter se raztopi v $\frac{1}{2}$ l vode, in pa soda, katere se vzame 3 gr ter se tudi raztopi v $\frac{1}{2}$ l vode. Najprvo se v liker vlije galunova raztopina; na to se vse dobro premeša in končno se vlije notri sodina raztopina ter se liker pusti mirno ležati, da se učisti.

Vprašanje 154. Pri nas prasiči večkrat dobe krive in sključene noge, da ne morejo več hoditi. Kaj je vzrok tej bolezni, kako se odpravi, oziroma prepreči? Ali je krmsko apno (fosforovokisló apno) res dobro sredstvo, ki prepreči to bolezen? (L. Š. v B.)

Odgovor: Ta bolezen, mehkokostnost ali rahitis, se večkrat prikaže na mladih prasičih, ki so bili napačno krmljeni ali z maternim mlekom, ki je imelo v sebi malo apnenih soli, ali pa s slabo krmo. Bolezen je prav tista, kakor ona otročja, katero imenujemo angleško bolezen, ali kakor prosti národ pravi, da ima otrok dvojne ude. — Pri prav mladih prasičih je bolezen na vseh kosteh, pri starejših pa navadno le na

nogah, na rebrih in na medenici. Pri tej bolezni kosti ostanejo mehke, se krive in ob členih tudi debele; zato ljudje pravijo, da so udje dvojni. S primerno hranitvijo, zlasti, če se daje tudi fosforovokisló apno, se žival ozdravi, kosti pa navadno ostanejo popačene. Če se pa proti bolezni ne stori nič, se pa žival slabo razvija, pa tudi lahko pogine, ker se kosti razdevajo, členi se gnoje in žival oboli za neozdravljivo groznico. Najvažnejše je bolezen sploh preprečiti s tem, da se prasiči oskrbujejo njih naravi primerno ter se za pleme izbirajo le zdrave in krepke živali, ki med saboj niso prav nič v rodu. Plemenjenje soodnih živali je pri nas uničilo uže mnogo izvrstnih rej. Plemene živali, kakor prasički, morajo imeti priliko gibati se na prostem. V hlevu naj ima prasič toplo in suho ležišče. Prasički se ne smejo krmiti presilno in jim je treba dajati fosforovokislóga apna, posebno, če se krmijo z mlekom, siratko i. t. d.

Vprašanje 155. Veverice mi delajo v gozdu, zlasti na macesnovem drevju, veliko škodo, na polju pa vrane, šoje in jazbeci. Prosim Vas, razjasnite mi, ali morem od lovskega opravičenca zahtevati odškodnino, ker se sam ne morem braniti, kajti prepovedano je nositi orožje in streljati? (J. R. v K)

Odgovor: Lovski opravičenec je zavezan povrniti le tisto škodo, katero naredi divjačina, ki uživa varstvo, t. j. ki se šteje med lovsko divjačino. Veverica ni taka žival, pač pa jazbec; zato morete tirjati odškodnino le za škodo, katero Vam dela zadnji. Ni pa res, da bi Vi na svojem posestvu ne smeli streljati in sploh pokončevati živali in ptiče, kateri Vam škodujejo in ki ne pripadajo lovski divjačini. Ako dobite pri okrajnem glavarstvu orožni list za puško, morete to na svojem posestvu brez skrbi storiti. Veverico smete streljati kadar hočete, istotako vrane, šoje pa le od 1. septembra do 31. januarija. Pa tudi po drugih njivah smete te škodljivce streljati ali sploh loviti; za šoje pa morate vrhu tega imeti od župana potrjeno pismo dovoljenje dotičnega posestnika. Berite tudi deželni zakon z dne 17. junija 1870. l. o varstvu ptičev.

Vprašanje 156. Pri kuretini imam vedno nesrečo; vsako leto mi je nekaj pogine, dasi ima dobro postrežbo in krmim zrnje, turšične žgance in krompir. Kokoši začno požasi hirati, jed jim ne diši, ljubijo samoto in počepajo v kakem kotičku. Slednjiš jih je sama kost. Pa tudi debele kokoši so mi poginile. Sosedje pravijo da je temu vzrok „pika“. Dve kokoši sta res ostali, ko se jima je odrla pika, t. j., ko se jima je z jezika potegnila debela kožica. Če je to res, zakaj pa drugod kuretina ne dobi te bolezni? Ali je ta bolezen kužna in kako je zdraviti piko? (J. P. v H.)

Odgovor: Bolezen vaših kokoši je pika na jeziku. Ta bolezen je nahod. pri katerem so bolne sluzne kožice v kljunu, v nosu, v sapniku in v pljučih. Znaki bolezni so taki, kakor jih popisujete Vi, in na jeziku se naredi bela kožica, ki se da odreti. Vzroki piki so prehlajenje, zlasti ob goljenju (izgubljanju perja) pomanjkanje zelene krme in vode ter pretečna krma. Bolne kokoši je treba dajati na enakomerno topel kraj, bela koža raz jezik se odere, jezik in nosnice se namažejo z oljem ali maslom in kot notranje zdravilo se da nekaj kapljic žganja na kruhu. Če je kokoš zaprta, dajo se ji po potrebi kaka dristila, na pr. grenke soli.

Vprašanje 157. V naši občini ima bližnja grajščina velike lesove in svoj lov. Tamkaj redijo in gojijo srne in fazane. Ta divjačina se od leta do leta bolj množi in nam dela na polju in po vrtovih zelo veliko škodo. Kaj nam je storiti proti temu, ker so nam vrhu tega lovci postrelili vse mačke in pse tik naših stanovanj? (D. B. v E.)

Odgovor: Proti škodi po divjačini se edino morete varovati, če se poslužite sredstev, katera Vam na roko daje

zakon. Za Vas je merodajen štajerski deželni zakon z dne 17. septembra 1878. l. o povračilu škod storjenih po lovu in po divjačini.

Vprašanje 158. Moja kobila je bila na paši ranjena nad bicljem zadnje noge in ima vsled tega za oreh **debelo obrastlino na kosti**. Ali je ta obrastlina ozdravljiva in kako? (J. R. v B.)

Odgovor: Če je res tako, kakor pišete, naredila se je kobili nad bicljem morska kost. Ako ta kost kobili ne dela bolečin in vsled tega ne šepa, je najbolje, če jo pustite v miru. Če jo pa hočete sami odpraviti, berite v knjigi družbe sv. Mohorja „Domači živinozdravnik“ na str. 157. do 161., kako se to stori, boljše po storite, če se posvetujete z Vašim okrajnim živinozdravnikom, ki je jako izkušen mož pri konjih.

Vprašanje 159. Moja soba je vedno mokra, zato prosim sveta, kako to odpraviti? (V. P. v Š.)

Odgovor: Mokrota v sobi more imeti razne vzroke: ali izvira od talne vode, ali pa pride od stavbenega materiala v zidu. Eno kakor drugo se da odpraviti, a reči se mora poprijeti kak strokovnjak. Določen svet bi Vam mogli dati le tedaj, če bi natančno poznali vse razmere in vzrok mokroti. Sicer smo pa na tem mestu uže večkrat o tem kaj pisali.

Vprašanje 160. Imam prasio, ki takoj požre svoje mladiče, ko pridejo na svet. Kaj je temu vzrok in kako to preprečiti? (V. P. v Š.)

Odgovor: To je razvada, katero je težko odpraviti. Mlada prasica, ki prvokrat stori, navadno igraje požre svoje strebne, potem se loti zmečkanih ali pohojenih mladičev in tako se privadi žreti svoje mladiče. Iz tega vzroka se morajo koteči svinji takoj odstraniti strebne, mladičem se pa mora narediti poseben prostor, kamor morejo skozi majhno luknjo. prasica pa ne. Prasica požre navadno le mrtve prasičke, katere po nesreči zmečka ali pohodi, ako so pa prasički posebej, se pa to, zlasti po noči, pripeti redkokdaj.

Vprašanje 161. Imam dve leti staro svinjo, kateri je krč noge tako skrivil, da z zadnjim delom života ne more vstati. Nekaterniki trdijo, da je vzrok strešna slama, s katero sem nastiljal. Ali je res tako in kako svinjo zdraviti? (M. A. v R.)

Odgovor: Ta bolezen ne prihaja od stelje, ampak je neka pri prasičih precej navadna revmatska bolezen, kateri je največkrat vzrok napačno krmljenje. Pri tej bolezni ima prasič zvezano hojo, opleta z zadnjima nogama, kakor da bi imel šepavost v križu, stavlja zadnji nogi pod trebuh in skrivi hrbet. Vzroki tej bolezni so prehlajenje, premočno krmljenje, zlasti, če se jim prične dajati na enkrat veliko tečne (žitne) krme, dočim so prej dobili malo ali pa prazno pičo. Tako bolni prasiči se zdravijo najprvo s sredstvom, ki naredi bljuvanje, potem se jim pa daje solitarja in Glavberjeve soli. Noge se pridno drgajo ter mažejo s kafrovim špiritom. Kot krma se daje topla oblada ali otrobi na mlačni vodi. Krmiti je po malem ter je treba skrbeti za mir in zadostno mehko steljo. Kar se tiče zdravlil, to morete prepustiti živinozdravniku.

Gospodarske novice.

* Izredni občni zbor o. kr. kmetijske družbe kranjske bo v četrtek, dne 29. novembra t. l. v Mokronogu na Dolenjskem. Vabilo na ta zbor, katerega edina točka dnevnega reda bo razgovor o vpeljavi pridelovanja sladkorne pese in sladkorne obrti na Dolenjskem, se nahaja med uradnimi vestmi v današnji številki.

* V Krškem se je osnovala trtorejska zadruga „Pepinjera“, zadruga z omejeno zavezo. Namen zadruge je, pospeševati trto- in vinorejo v obče, posebno pa v Krškem

okrajih s tem, da ustanovi na primernih krajih pepinjere, da vzgojuje, kupuje in prodaja ameriške ključe in bilfe in cepljene ameriške trte. Zadruga obstoji naj 10 let. Zadrugi delci so ustanovljeni na 10 gld. in dajo 5 % obresti, vrhu tega se pa tudi izplača določen del vsakoletnega dobička kot dividenda. Zadrugi imajo lahko tudi po več deležev in dobivajo za svojo potrebo trte po 20 % ceneje, kakor jih zadruga sploh prodaja. Svoje delovanje prične zadruga, ako je vplačanih vsaj 150 deležev. Odbor, kateri je že prošil za vpis zadruge v zadrugi register, je sestavljen tako le: 1.) Ivan Knavs, župnik v Krškem, predsednik; 2.) Karol Žener, župan in meščan v Krškem, predsednikov namestnik; 3.) Anton Lovrinšek, meščan in posestnik v Krškem, blagajnik; 4.) vr. Tomaž Romih, meščanske šole učitelj tajnik; 5.) Fran Gregorič, meščan in posestnik v Krškem, in 6.) Viljem Pfeifer, meščan in posestnik v Krškem, državni in deželni poslanec, odbornik. Prvo leto namerava zadruga cepiti 100.000 ključev in jih vložiti v pepinjero po načinu, kakor se je letos to delalo v prisilni delavnici v Ljubljani. Ako se prvi poskus dobro obnese, nadaljevalo se bude delo v prihodnjih letih v veliko večji meri. Namen teh vrstic je opozoriti širše občinstvo na to najnovejšo zadrugo, ter vabi to k pristopu. Odbor zadruge daje dobre volje potrebna pojasnila in dopošlje na zahtevanje tudi pravila.

* **Letošnja premovanja govedi** se so vršila ta mesec po objavljenem programu v Žužemberku, na Razdrtem in v Moravčah

K premovanju v Žužemberku so dne 16. oktobra t. l. pripeljali 14 bikov, 40 krav in 25 telic, torej skupaj 79 goved. — Premije za bike so dobili: Anton Zajec iz Potoka (25 gld.), Jarnej Dular iz Vavte Vasi (15 gld.), Jarnej Gnidovec iz Ajdovce (10 gld.), Jos. Papež iz Tolčan (10 gld.), Jan. Plut iz Reber (10 gld.), Jan. Gliha iz Gor. Vasi pri Čatežu (10 gld.) in Anton Vidmar iz Gradenc (5 gld.) — Premije za krave so dobili: Fran Pehani iz Žužemberka (20 gld.), Jan. Jutraš iz Pristave (10 gld.), Jul. Treo iz Male Vasi (10 gld.), Anton Košičiček iz Žužemberka (10 gld.). — Premije za telice so dobili: Alojzij Šlajpah iz Velike Loke (20 gld.), Jul. Treo iz Male Vasi (10 gld.), Henrik Miler iz Starega Trga pri Trebnjem (10 gld.), Jos. Zurec iz Žužemberka (10 gld.) in Vinko Kramaršič iz Žužemberka (10 gld.).

K premovanju na Razdrtem so dne 25. oktobra pripeljali 14 bikov, 17 krav in 21 junic, torej 52 goved. — Premije za bike so dobili: Kmetijska podružnice v Hrenovcih (25 gld.), Jos. Ambrožič iz Slavine (15 gld.), Anton Franetič iz Dolenje Vasi (10 gld.), Anton Dovgan iz Volč (10 gld.), Janez Debevec iz Slavin (10 gld.), Anton Kruh iz Selec (5 gld.) in Mat. Koritnik iz Lozic (5 gld.). — Premije za krave so dobili: Jos. Božič iz Podrage in Viktor pl. Garzarolli iz Razdrtega sta dobila za svoje najlepše krave priznanske diplome, ker sta se denarnim premijam odrekla na korist naslednjih kmetijskih posestnikov: Matevž Čehovin iz Sinadol (20 gld.), Lor. Sever iz Studenca (10 gld.), Val. Tomažič iz Ubelskega (10 gld.) in Fr. Turk iz Erzelja (10 gld.). — Premije za telice so dobili: Filip Kavčič iz Razdrtega, Fran pl. Garzarolli iz Senožeč in župnik Ignacij Okorn iz Senožeč so dobili za svoje najlepše telice diplome, ker se so odrekli denarnim premijam na korist naslednjih kmetijskih posestnikov: Jan. Smrdel iz Delec (20 gld.), Jak. Morel iz Hraš (10 gld.), Štefan Štekar iz Slapa (10 gld.), Ivana Kavčič iz Razdrtega (10 gld.) in Andrej Kolar iz Senožeč (10 gld.).

K premovanju v Moravče so dne 29. oktobra pripeljali 15 bikov, 29 krav in 21 telic, torej 65 goved. — Premije za bike so dobili: Jakob Cepuder iz Spodnjih Kosez (25 gld.), Pavla Koschier iz Zaloga (15 gld.), Anton Avbelj iz Hlev (10 gld.), Matija Klopčič iz Podbrda (10 gld.), Jakob Zdenko

iz Peč (10 gld.) in Fran Marinšek iz Čemšenika (5 gld.). — Premije za krave so dobili: Matevž Cerar iz Dvorja (20 gld.), Jos. Klopčič iz Moravč (10 gld.), Pavla Koschier iz Zaloga (10 gld.), Jos. Okoren iz Moravč (10 gld.). — Premije za telice so dobili: Matija Krulec iz Gorice (20 gld.), Jakob Vesel iz Čušnjice (10 gld.), Anton Podbevšek iz Trzina (10 gld.), Miha Birk iz Doba (10 gld.) in Ignacij Vehovec iz Trzina (10 gld.).

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na izredni občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske,

ki bo v četrtek, dne 29. novembra t. l. dopoldne ob 1/2 II. uri v prostorih ljudske šole v Mokronogu na Dolenjskem.

V Z P O R E D :

Razgovor o vpeljavi pridelovanja sladkorne pese in sladkorne obrti na Dolenjskem.

Opomnja: Tega po § 16. družbenih pravil prirejenega zbora se smejo udeležiti tudi nedružabniki.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 31. oktobra 1894.

Ivan Murnik s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
tajnik.

R a z g l a s

o oddaji umetnih gnojil jeseni 1894. l.

Podpisana družba oddaja umetna gnojila in sprejema naročila nánja, in sicer na kajnit in na Tómasovo žlindro. 100 kgr. kajnita stoji z vrečo vred 3 gld.

100 „ Tómasove žlindre stoji z vrečo vred 3 gld. 80 kr.

Ta gnojila se oddajajo le v celih vrečah po 100 kgr.

Ker je kajnit sol, katero oddaja kmetijska družba s posebnim dovoljenjem c. kr. finančnega ministerstva in, ker vsak naročnik mora po predpisih tega ministerstva izreči, da bo rabil kajnit le za gnojitev, in sicer zase, in da ne kupčuje s soljo, zato mora vsak prejemnik podpisati od finančnega erara prepisano izrecilo. Ker nadalje družba dopošlje kajnit še le tedaj, ko je od nje doposlano izrecilo podpisano, zato se naročniki pozivljejo, da pravočasno naroče kajnit, da se izvršitev naročil zaradi podpisavanja izrecil ne zakasni.

Naročilom je pridejati primerno predplačilo ali aro.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Listnica uredništva.

A. Ž. v H. B. Slovenske čebelarke knjige sedaj razun Porentove „Novi kranjski panj“ ni nobene. Ta knjiga se dobi pri kmetijski družbi s poštnino vred za 12 kr. Boljše čebele nego je naša kranjska, je ni treba, ker se niti primerjati ne da z laško.

J. H. v St. J. Razun navadnega velikega ribežna s tremi ali štirimi noži, ne poznamo priprave za zelje rezati. Menimo, da mora ta ribežen zadostovati tudi Vam, če je dober za ljubljanske zeljarje, ki zrežejo vsako jesen po več vagonov zelja.

F. K. v L. Barium carbonicum ni strup; če se dobi v lekarnah ne vemo; če se ne, Vam ga vsak lekarnar rad preskrbi.